

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-394-4-55>

Сейтасанова Анастасія, аспірантка кафедри ТІМ НАОМА
(науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор кафедри ТІМ
НАОМА О. А. Ларутенко)

Вплив методики Поля Сезанна на пейзажний живопис Адальберта Ерделі

Ключові слова: Адальберт Ерделі, Поль Сезанн, експресіонізм, сезаннізм, постімпресіонізм, закарпатський живопис, модернізм, пейзаж.

Anastasiia Seitanova, PhD student, NAFAA
(academic mentor: Doctor of Art History, Professor Olga Lagutenko)

The influence of Paul Cézanne's technique on the adalbert Erdelyi's landscape painting

Abstract. The art of Adalbert Erdelyi was significantly influenced by the artistic manner of Paul Cézanne. He imitated the painting techniques of the French master, so the connection between the two artists' paintings needs to be analyzed in terms of similarities and differences.

Key words: Adalbert Erdelyi, Paul Cézanne, expressionism, Cézanneism, post-impressionism, Transcarpathian painting, modernism, landscape.

Після набуття художнього досвіду в Німеччині та Франції А. Ерделі балансував між академічною базою та модерністськими віяннями. Методика П. Сезанна стала для молодого майстра найавторитетнішим взірцем.

Світ в картинах П. Сезанна, захоплений в момент спокою, дає змогу глядачу може відчувати величну відчуженість. Як і П. Сезанн, А. Ерделі звертався в пейзажах до тем первісного сприйняття, мовчазного буття. Серед головних проблем, що він перед собою ставив в цьому жанрі, можна назвати непереривне сприймання, що перетікає в живописі у форми, де колір та рисунок існують не окремо, а вплетені одне в одне. В роботах закарпатця 1930-х рр. бачимо глибину, гладкість та шорсткість фактур, важкість форм. Ландшафти світу та душі художника зливаються в єдине, розкриваючи, таким чином, філософську думку нюансованої чуттєвості художнього сприйняття світу. Цей світогляд допоміг А. Ерделі знайти можливість стерти кордони між «зовнішнім» та «внутрішнім» – світ природи у нього перейшов у фарби, митець опинився всередині ландшафту. При цьому краєвид у картинах зберіг не тільки зовнішню точність природи, але й закарбував з посиленою чуттєвістю багатообразність станів натури. Подібні полотна-медитації дуже характерні й для французького майстра. Досягати такого стану допомагає фронтальна композиція, яку обидва митці часто умовно ділять на три частини: водойма, суша з деревами та кущами та небо. Використання дзеркальної подвоєності образів дерева над водою створювало загадковий ефект нерозкритості і таємничості. Разом зі складним, іноді

темним, колоритом та динамічним письмом це наповнює роботи А. Ерделі містичним відчуттям.

Незважаючи на велику кількість спільного, варто сказати про відмінності. Пластика форм у П. Сезанна фізично невідчутна, подроблена на невеликі грані, спрощена і деформована, а в А. Ерделі форма об'ємна, кожний мазок ліпить об'єкт і знаходить своє місце у просторі. У закарпатця мазок більш пастозний та емоційний, іноді фактурний, в П. Сезанна більш акуратні мазки, емоційно не забарвлені. Водночас із цим А. Ерделі часто використовував півпрозорі розріджені фарби, якими створював текучі вальори в зображенні неба або віддзеркалень у воді, чим підкреслював об'єм об'єктів в композиції. П. Сезанн використовував врівноважені мазки однакової фактури для всіх планів картин.

Творчість А. Ерделі та П. Сезанна відрізняє робота з палітрою. У картинах закарпатського майстра колористичний діапазон побудований на тріадних співвідношеннях. Він поєднував не чисті кольори, а трохи змінені, та створював з них нові гармонійні трикутники, відтінки яких переходять від однієї частини картини до іншої, наче музика. Часто А. Ерделі ставив акценти гіперболізованим кольором, наче виражав емоційний сплеск. В роботах французького майстра колорит побудований на певній шкалі діапазону споріднених кольорів. У П. Сезанна структура кольору більш роздроблена та відповідає трактовці форм натури. Він відмовився від поділу тону та замінив цю техніку градаціями відтінків, опрацюванням предмета хроматичними нюансами, кольоровою модуляцією, яка відповідає формі та освітленості предмета.

У деяких картинах А. Ерделі ввів у зображення красвиду стафаж, що надало їм життєвої сили. В роботах П. Сезанна людини немає, лише монументально зображена природа, статична і вічна.

Для досягнення більш конкретних форм у тих колористичних площинах, якими П. Сезанн вибудовував простір, майстер використовував темний контур. А. Ерделі також взяв цей прийом.

